

**К.і.н. Жиряков О.Ю.**

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана  
Хмельницького, Україна*

## **Африканська експансія Іспанії у добу католицьких королів**

Через рік після падіння Гранади Фердинанд послав свою людину в Північну Африку, щоб вивчити тамтешню військову обстановку. Захист торговців від корсарів, спокуса золотом, привезеним через Сахару, – все це були резони цілком переконливі. Але минуло кілька років після падіння Гранади, а король не вжив жодних агресивних дій проти Африки. У 1495 році папа Олександр VI, продовжуючи проводити “політику розподілу королівств нехристиянського світу серед морських католицьких держав, підтвердив права Іспанії на території на схід Марокко” [2, с. 168].

Першим кроком іспанської експансії в Північній Африці була здійснена з королівського дозволу окупація герцогом Медіною-Сідонію маленького містечка Меліла в 1497 році. Згодом Фердинанд погодився оплачувати невеликий гарнізон для захисту зайнятого міста.

Коли закінчилася війна в Неаполі, “ті, хто давно задивлявся на Африку, вирішили, що час настав” [4, с. 157].

Одним із затятих поборників священної війни з іновірцями в Африці став архієпископ Толедський і примас Кастилії Сіснерос. На чолі військ, набраних в Іспанії і частково відкликаних з Неаполя, в серпні 1505 Сіснерос особисто очолив кидок через протоку, з порту Малага, на маленьке африканське місто Мерс-ель-Кебір. В експедиції брало участь приблизно десять тисяч людей, але особливо старатися їм не довелося. Жителі берберських поселень на побережжі “легко міняли свої переконання в залежності від політичної ситуації, і командувач гарнізоном Мерс-ель-Кебіра у вересні вирішив здати місто явно переважаючим силам іспанців” [1, с. 35].

Мерс-ель-Кебір виявилося легко захопити, але важче втримати, так як він перебував далеко від військових баз християн і регулярно піддавався нападам берберів із сусіднього Орана. Але захоплення міста, безумовно, “викликало потужний емоційний підйом в Кастилії” [1, с. 43].

Зусилля кардинала почати справжній хрестовий похід вилилися у вражаючу експедицію, оплачену і очолену ним особисто. У середині травня 1509 війська переправилися через протоку.

Понад двадцять тисяч чоловік були перевезені на інший континент на кількох сотнях транспортних засобів. Через сорок вісім годин ціла армія пристала до берега недалеко від Мерс-ель-Кебіра. Нею командував ветеран італійських війн Педро Наварро. Метою експедиції було місто Оран з більш ніж дванадцятьма тисячами жителів [1, с. 49]. Як і у випадку з Гранадою, завдання іспанцям полегшило “зрада одного з господарів міста, який відкрив ворота” [1, с. 51]. До ночі 17 травня іспанські війська взяли місто, причому захоплення супроводжувався масовим побиттям беззахисного мирного населення. За власними підрахунками іспанців (яким у світлі їх захоплення перемогою, мабуть, можна вірити), “вони втратили тридцять чоловік, а вбили при цьому чотири тисячі” [4, с. 55].

Військові дії відновилися в січні 1510 року, коли король доручив Педро Наварро очолити похід на невелике місто Бугі. Наварро з чотирма тисячами вояків взяв місто 5 січня. У тому ж місяці йому вдалося “переконати” правителя Алжира (місто з населенням двадцять тисяч жителів) віддати Алжир під протекторат Іспанії. Але серія удач перервалася в серпні, коли спроба армії Наварро з моря захопити острів Дьєрба закінчилася катастрофою. Солдати взяли з собою недостатньо питної води і не витримали палючого літнього сонця. Ті, “хто не помер від спраги, загинув від рук мусульман” [1, с. 62].

Літописці з гордістю називали Оран і інші гарнізони доказом мощі Іспанії та імперії. Володіння кількома розкиданими по південному Середземномор'ю точками задовольняло давнє бажання іспанців

“помститися” чужому народу, який протягом декількох століть панував на Іберійському півострові. Крім того, вперше в історії Кастилії було доведено, що лінію оборони власних територій можна з успіхом збудувати і на морі. “Африка” – поняття, яке до цих пір відіграло незначну роль в іспанському менталітеті, тепер стала асоціюватися з новими кордонами, що привертали і хвилювали кастильців. “Африканська мрія” міцно увійшла у свідомість мешканців іспанської імперії” [4, с. 267].

І все-таки це була тільки мрія – ілюзія влади, її слабкий аромат. Іспанське вплив відчувалося лише в тих мусульманських містах, де стояли іспанські війська. Завойовники не могли опертися на місцеве населення навіть в сенсі поповнення запасів продовольства, а їх бажання нав'язати переможеним Євангеліє було нездійсненою мрією. Через брак кораблів іспанці також не могли контролювати і води, які омивають береги Африки.

#### **Литература:**

1. Вилар. Х. Б. Отношения между Испанией и Магрибом, XVI - XVII века / Хуан Батиста Вилар. – СПб.: Наука, 2004. – 348 с.
2. Очоа Б. История испанской дипломатии в XVI – XVIII веках / Бруно Очоа, Мигель Анхель. – М.: Международные отношения, 2003. – 482 с.
3. Пигден Э. Владыки всего мира. Идеологии империи в Испании, Англии и Франции / Энтони Пигден. – М.: Международные отношения, 2003. – 611 с.
4. Торнтон Д. Африка и африканцы в создании Атлантического мира (1400-1680) / Джон Торнтон. – СПб.: Наука, 2001. – 316 с.